

ERIC GRÖNLUND:

Kyrkans minimum

Det finns ett minimum, som kyrkan inte kan avstå ifrån, säger komminister Eric Grönlund i Matteus församling i Stockholm. Det är den historiske Jesus. Kyrkan har i och genom honom fått en gåva, som den inte får schabbla bort. I all kyrkodebatt och reformiver har man börjat tro att det är kyrkan och dess kyrkofolk, som behöver omvändas och anpassas till "moderna" människor. Men dessa, som tror sig kunna bestämma till och med om en gud skall finnas till, lever i ett slutet rum utan förståelse för det ljus, som tränger in utifrån, menar författaren till denna engagerade artikel.

Härom dagen kom jag av ett visst skäl att bläddra och så smått läsa i en gammal postilla. Själva boken jag höll i var förvisso inte gammal. Det rör sig om en nyutgåva i tre fina band av Anders Nohrborgs (1725—1767) klassiska *Den fallna människans salighetsordning*. På sitt något omständliga men inträngande språk analyserar Nohrborg på ett ställe det faktum, att en majoritet av människor alls inte gillar kyrkan: man går inte dit, hör inte på vad präster säger och intar i största allmänhet en kylig attityd till kyrkans hela existens i sinnevärlden. Varför?

"Fördenskull avsky de att gå i kyrkan"; så läser jag på sidan 399.

Fördenskull. Av det skälet. Och så radar den begåvade, logiskt tänkande predikanten upp allmängiltiga skäl till att vad vi kallar en vanlig människa inte vill ha med kyrkan att göra i nämnvärd omfattning. I stort sett hänför Nohrborg skulden till människan själv, hennes medfödda ovilja att göra upp med levande Gud och med sig själv.

I våra dagars kyrkodebatt och kulturdebatt förefaller det mig, som om förklarings-trenden vore den rakt motsatta. Det är den ursprungliga kyrkan med sin lära och sina ordningar som har fel. Den moderna, "vanliga" människan, som är fullmyndig, är den som har rätt. Slutsatsen måste bli en enda: kyrkan måste göra rent hus med allt gammalt arvegods i tankar, tro, gudstjänst och etik för att i stället lyssna sig in i den moderna människans villkor.

Gör man en sammanfattning av vad som brukar stå i så kallade insändare och av vad som brukar komma fram i samtal, kan det låta så här:

Det är kyrkan det är fel på. Hon är gammalmodig, bakåtsträvande, konservativ. Hon använder ett språk, som folk använde på artonhundratalet. Hon svarar på frågor, som ingen levande ställer. Hon håller sig med ett ritual, som till ingen del är begripligt. Hon sjunger psalmer till koraler, som påminner om sömn och död. Hon utbildar sina tjänare i materier, som är helt ointressanta för nutidsmänniskan. Hon håller sig med en rumsinredning som leder tanken till prelat i motsats till menig, till översåte i motsats till undersåte, till auktoritära förkunnare i motsats till en hop får. Hon har en gudstjänstform, som utesluter debattinlägg. Hon förkunnar och påstår men frågar och ifrågasätter aldrig. Hon skrämmer med helvetet, bäddar för komplex och förgäter kärleken till de utslagna. Hon förhandlar sig till feta löner för de etablerade cheftjänstemännen men är döv och blind för världens blödande sår . . .

Och så vidare.

Ja, sannerligen: det är ingen måtta på de beskyllningar mot kyrkan, som under de sista tjugo årens häftiga reformiver på något hemlighetsfullt sätt legat under och pyrt. Den oomvända världen röt till — och kyrkoledning och meniga kristna hade så när trillat omkull. En förändringens vind satte in i riktning mot kyrkan, en vind så stark, att det mesta som varit vacklade på sina fundament.

Omvändelsens problematik

I den allmänna förvirringen satte man nu igång med omvändelser. Men det blev något ensidigt. Förr sade man, att det är världens barn som behöver omvändas. Nu hette det fastmer, att det är kyrkan och kyrkans folk som behöver omvändas. Det blev nu världens barn, människorna utanför kyrkan, som förutsattes veta hur allting bör vara. Dessa blev de nya normsändarna. Folket utanför skulle inte omvändas utan lyssnas på. "Kyrkfolket" som begrepp blev nu nationens samtliga medborgare, medan kyrkfolket förr i världen ansågs vara människor, som något så när regelbundet deltog i kyrkans gudstjänster, kommunicerade vid nattvarden och uppehöll någon sorts hemandakt med privat bibelläsning och enkel bön.

Låt mig peka på ett par trender i detta sammanhang. Innehållet i gudstjänsten skulle nu anpassas till de människors fattningsnivå, som inte finns i kyrkan men som man önskar nå. Mjölkmatt i överförd mening skulle serveras, medan fast födasattes in i frysen. Eftersom ingen påräknas kunna något annat än Härlig är jorden och Blott en dag, så blev det dessa psalmer som sjöngs. Eftersom ingen beräknas ha en aning om treenigheten, blev predikan något suddigt om Gud och kärlek. Att Jesus och den helige Ande kom bort i hanteringen antogs inte spela så stor roll. Vad får man inte kosta på sig i en missionssituation!

Nattvarden — ja, den skrämmer folk som inte är kyrkvana. Så blev slutsatsen att nattvardslösa gudstjänster skulle vara

regel. Att i grunden utreda och fullfölja en tankes konsekvenser i predikan blev det inte längre tal om. Kort, ja, kortkort skall predikan vara. Så vill ju "folk" ha det. Att predika från predikstolen kunde få folket utanför kyrkan att tro, att kyrkan är auktoritär. Man talar nu en gång inte ovanifrån och ned mot folket! Det kunde få någon att tro, att kyrkan menar sig stå för en SANNING. Slutsats: bort med predikstolen eller alternativt ned från predikstolen till golvnivå! Här skall det vara samtal, dialog, och inte predikan.

Och musiken! Att beledsaga heliga mysterier med mysteriefylld och konstfylld musik blev allt ögörligare för folkets kyrka. Kravet att i kristen tro och livsstil helt oinitierade ögonblickligen skall fatta och förstå allt, jämväl musiken, ledde till en musikalisk utarmning.

Kravet att blivande nattvardsungdom under lästiden verkligen skall lära sig något, även utantill, blev allt omöjligare att upprätthålla. Det fick räcka med att ungdomen alls ville vara med, vara tillsammans under lästiden, berätta för prästen hur de upplever sin ungdom, sina problem, sina önskningar. Det enda som var sig likt, var ståhejet kring själva konfirmationen. Anordningen med frågor och svar hade blivit ett rudiment, stundom helt borttaget. Men klädfrågan och presentfrågan fanns kvar.

Om någon står emot

Hände det nu stundom att företrädare för kristendom och kyrka vidhöll gamla ord-

ningar och krav, blev reaktionen häftig: är det inte vi som betalar kyrkoskatten, är det inte vi som valt prästen, är det inte vår kyrka? Har vi inte rätt att få kyrkoservice så som vi önskar? Att jag varit skild fem gånger är min privatsak, det är prästens skyldighet att förse mig med vigsel, när jag själv så önskar och under de villkor jag förestavar. Prästen skall döpa mitt barn — sedan är det min ensak, om jag tror eller inte tror, om jag avser att fostra mitt barn kristet eller på annat sätt. Prästen *skall* döpa mitt barn, och gör han det inte, så är det så mycket värre för honom själv. Det finns ju domkapitel och aftontidningar.

Kunde man så hitta lämpliga etiketter och beteckningar för tredskande präster, gick processen så mycket fortare och effektivare: gammalmodig, bakåtsträvande, konservativ, auktoritär, ofolklig. Man hade upptäckt, att det kan gå troll i orden. Med själva det magiska ordets nämnande uppstod spöken mitt på ljusa dagen. Ty vem rädes icke sådana spöken som gammalmodig, bakåtsträvande och konservativ?

Det slutna rummet

Vad var det som kom bort i all denna folkliga, moderna kyrklighet? Vad var det som kom till? Något var det ju som togs undan och något lades till, men vad?

Försök att tänka dig att du befinner dig i ett jättestort, men hermetiskt slutet rum. Detta slutna rum får vara det slutna världsalltet, med människor, djur, ting,

atomer, molekyler, ja "allt". Någon gud utanför rummet finns inte, där finns ju ingenting. Det enda som existerar i fråga om tänkande varelser är människor, och de finns samtliga inne i rummet. Då måste rimligen en majoritet av just människor få bestämma över allting. Majoriteten fastställer alltså vad som skall menas med ont och gott, med orätt och rätt. Någon annan instans finns inte. Människan är hänvisad till människan.

Detta är det slutna rummets filosofi.

Tänk dig då att något har hänt, att detta samma slutna rum fått en stöt utifrån och rämnat på något ställe. En ljustråle från en annan värld smög sig in i rummet, utifrån. Vänligt över jorden glänser/strålen av ett himmelskt hopp.

Det är denna rämna i rummets vägg, denna stråle utifrån och in, som bibel och teologer, kyrka och kristna människor kallar uppenbarelse: Gud avslöjar sig själv, han visar sig för människorna, oombedd, utan mänskligt beslut, utan demokratisk omröstning i mänskligheten. Frågar då någon vad denna uppenbarelse är, svarar jag Jesus, född av den orörda jungfrun Maria, uppstånden från de döda. Jesus är nedslaget från den andra världen, han är Gud, kommen i en historisk människas gestalt.

Det som kom bort i den pågående processen inom kyrkan är tron på uppenbarelsen, tron på sprickan i rummets hölje, tron på närvaron av något Annorlunda, tron på det som står bortom majoritetsbeslut och vars värde inte står och faller med antalet anhängare.

Det som kom till var uppfattningen att vi människor skulle kunna och får bestämma om allt, bokstavligen allt, inklusive en eventuell Guds profil och väsende.

Kyrkan i ursprunglig mening står här i världen för något som i en livets återvändsgränd kan formuleras så: man måste lyda Gud mer än människor (Apostlagärningarna 5:29). Kyrkan stod ursprungligen för den livshållning, som innebär martyrium, när alternativet är att förråda uppenbarelsen.

Kyrkans verkliga motpol är alltså den hundraprocentiga kompromissens livsstil. Om ingen Gud finns, om allt är slut med kreationen, om Gud med andra ord bara är *tron* på Gud, då måste konsekvensen bli att människan till varje pris måste kompromissa sig till ett livsrum. Något annat liv än detta finns ju inte och därför måste detta livet till varje pris bevaras intakt. Frid och fred blir liktydigt med samlevnad just till varje pris. Martyriet är principiellt uteslutet.

Kyrkans minimum

I ett pluralistiskt samhälle måste kyrkans företrädare finna sig i spelreglerna och gör det av hjärtat fram till den punkt där själva uppenbarelsen i princip förkastas. När det sekulära samhället ställer krav på att möblera om i kyrkans inre, då måste kyrkan törhända tänka om och gå in i martyriet. I motsatt fall blir kyrkan inte längre kyrka utan en genomslagskopia av folkets tankar.

Något martyrium förefaller till exempel i vårt land inte hota de kristna inom rimlig framtid. Men det som måste bli klart för kyrkans samtalspartner är, att kyrkan i sista hand inte bygger på det slutna rummets filosofi utan på det brutna: kyrkan vet sig utifrån, från Gud, ha mottagit en gåva, som den inte får schabbla bort. Kyrkans samtalspartner måste söka förstå, att kyrkan aldrig kan låtas som om den historiske Jesus inte

hade funnits. Vad han historiskt bevisbart har sagt, gjort, menat, åstadkommit kan kyrkan aldrig gå förbi som en nullitet. Inte heller kan kyrkan ersätta kunskapen om denna Jesusuppenbarelse med till intet förpliktande ord som "kristna värden" och annat sådant. Vad vi med egna ögon sett och hört, det förkunnar vi. Kyrkan bottnar i sanning, i verklighet, i fakta.